

AİLE İÇİ ŞİDDET

Aile içinde yaşanan şiddet, geniş bir tanımlamayla bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziksel veya herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele olarak ele alınabilir.

Şiddet dövme, yaralama, sakat bırakma, cinsel saldırı, tecavüz, ensest, öldürme şeklinde olabildiği gibi sözlü, duygusal ve zihinsel olarak da görülebilmektedir. Kısaca şiddet, fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak yaşanabilir.

Aile içi şiddet herhangi bir birey tarafından diğer bir bireye uygulanabilmektedir. En yaygın şekli kocanın karısına ve ebeveynlerin çocuklarına yönelttiği şiddettir. Üçüncü bir grup olarak da yaşlılar şiddete maruz kalabilmektedir.

Aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadın, bunu şikayet konusu yapmadan, bazı ailevi sorunlardan yakınmaktadır: Kocanın alkolik oluşu, sorumsuzluğu, başka kadınlarla ilişkisi, ilgisizliği, aralarındaki iletişimsizlik vb. sorunlar bunların başında gelir ve özellikle organik bir nedene bağlanamayan bedensel yakınmalar dikkati çeker.

Baş ağrısı, aşırı duyarlılık, çarpıntı, göğüs ağrısı, mide ve bağırsakla ilgili yakınmalar, karın-bel ağrıları, alerjik sorunlar, astım, uykusuzluk, sıkıntı ve bazı bedensel hastalıkları taklit eden belirtiler başlıcalarıdır. Depresyon da bu konuda sık rastlanan bir tablodur.

Şiddete maruz kalan kadın birtakım psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşar. Genelde sessizlik, üzüntü, bazen öfke hali, tedirginlik, ajitasyon, ağlama, uykusuzluk, gerginlik, kabus görme, güçsüzlük, yorgunluk, halsizlik, enerjiden yoksunluk ümitsizlik, kendisini değersiz bulma, suçluluk, utanç duyma gibi birtakım tepkilere rastlanmaktadır.

Ancak, intihar girişimleri, depresyon, alkolizm, vücuduna zarar veren türden davranışlara kadar varan durumlar söz konusu olabilmektedir.

Kadına uygulanan şiddetten çocukların da olumsuz yönde etkilenecekleri unutulmaması gereken önemli bir husustur.

Eşlerini döven erkeklere psikolojik danışma veya psikoterapi yardımı veren merkezlerde yapılan gözlemler, eşini döven erkeğin, etrafına sosyal ilişkilerinde yeterli, çevresi ile iyi ilişkiler kurabilen kişiler olarak görünmekle birlikte, içinde yıkıcı istekleri olan, içtepilerini denetleyemeyen, sık sık öfke patlamaları gösteren kimseler olduklarını ortaya koymaktadır.

Eşleri ile ilişkilerinde yaşadığı çatışmaları dayak yolu ile çözmeye çalışan erkekler, çocuğuna ağır bedensel cezalar veren babalar, sosyal ve kişisel yetersizliklerini ve engellenmiş duygularını, kendilerinden zayıf kimselere fiziksel güç gösterisi ile giderme yolunu seçmektedirler. Bunlar gerçek duygularını anlamakta ve tanımlamakta güçlük çekmekte ve sorumluluğu eşlerine, çocuklarına yüklemektedirler.

Toplumda konuşulması yasak olan, aile-içi cinsel saldırı sorununun da çok ender görülen bir psikolojik rahatsızlıktan kaynaklanan bir sorun olmadığı, son günlerde kitle iletişim araçlarına yansıyan örneklerden anlaşılmaktadır.

Kadının, kocası tarafından, izni dışında cinsel birleşmeye zorlanması ise, geçmişte sorun olarak görülmeyen, ancak insan hakları kavramlarının gelişmesi ile cinsel istismar olarak şikayet konusu olmaya başlayan bir durumdur.

Çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren ilk karşılaştığı toplumsallaşma kurumu ailedir. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, ebeveynin çocuğa ilişkin bakım ve eğitimi içeren ana baba davranışları ve çocuğu bu davranışlara ilişkin algısı toplumsallaşma sürecinin temelidir.

Yapılan araştırmalar, ailedeki şiddet, disiplin biçimi ve ceza yöntemleri ile çocuk suçluluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine çocuk suçluluğuna ilişkin yapılan araştırmalarda, aile ve suçluluk arasındaki ilişki bir çok etmene ayrılarak ele alınmıştır. Bunlar "parçalanmış aile" "çatışan yani şiddet yaşayan aile", "ihmalkar aile" ve "suçluluk davranışı barındıran aile"dir.

Bu tür özellikler gösteren ailelerde yaşayan çocukların potansiyel suçlu olarak yetiştiğine ilişkin görüşler öne sürülmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları kötü muamele "ihmal" ve "istismar" olarak iki grupta toplanmaktadır. Çocukta ihmal veya istismar sonucu ortaya çıkan örselenme durumu, her zaman gözle görülebilecek kadar açık olmayabilir veya örselenmenin etkisi daha uzun zaman içinde ortaya çıkabilir.

Sevgisiz ve baskıcı ortamlarda yetiştirilen çocuklarda sürekli kaygı, kendine ve geleceğe güvensizlik, düşük özsaygı gibi kişilik özellikleri gözlenmektedir.

Şiddete maruz kalan, şiddeti yaşayan veya şiddete şahit olan çocukların psiko-sosyal gelişimleri önemli ölçüde olumsuz olarak etkilenmektedir. Ayrıca bu çocuklar yetişkin olduklarında da birer şiddet uygulayıcısı olarak toplumda yer alacakları unutulmaması gereken bir konudur.

Çocukların aile içinde gördükleri şiddet, cinsel/fiziksel istismar çocukları sokak yaşamına itebilmektedir ve her türlü tehlikesine rağmen sokak, çocuklar için cazip hale gelebilmektedir.

Şu ya da bu şekilde sokakta yaşamaya başlayan çocuklar, ortamın gereği olarak şiddete ve cinsel/fiziksel istismara maruz kalmakta uyuşturucuyla tanışıp çeşitli suçlara itilebilmektedir.

ŞİDDETİN TANIMI

Kişilerin beslenme ve bakım gereksinimlerini karşılayan, güven duygusu veren, beden ve akıl sağlığını koruyan ve geliştiren bir birim olması gereken aile, çoğu kez, her çeşit şiddetin beslendiği ve uygulandığı tek odak olmaktadır.

Aile dışında gerçekleşen şiddet için toplum sorumlu tutulurken, aile içinde oluşan şiddet gizli kalmakta, özel hayat olarak kabul edilmekte, çoğu kez de olağan ve yasal olarak karşılanmaktadır.

Aile içi şiddet ile ilgili olarak gelişen kamuoyu bilinci ise çok değişkendir. Böyle bir şiddetin varlığına inanmama ve inkar etme şeklinde görüşler olabildiği gibi, bu tür bir şiddeti onaylayan görüşler de olabilmektedir.

Şiddet , insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmalarına neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümüdür.

Aile içi şiddet ise bu tür bir hareketin aile içinde gerçekleşmesi durumunu ifade eder.

Aile içi şiddet büyük bir oranla kadına ve çocuklara yöneliktir ve bu şiddeti gerçekleştiren kişi de erkektir. Psikiyatrik hastalar tarafından bildirilen fiziksel ve cinsel şiddet eylemlerinin % 90'ı aile bireyleri tarafından yapılmıştır.

Çocuğun ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozucu davranışların tümü ise çocuk istismarı olarak tanımlanmaktadır. Bu alanda sık kullanılan diğer bir kavram ise çocuk ihmalidir.

Bu ise, ana ve babaların çocukların bakım, beslenme, barınma, ısınma, giyinme, sağlık ve eğitim ile ilgili gereksinimlerini karşılama gibi temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamamaları veya bu konularda hatalı tutum sergileyip, çağdaş bilgileri kullanmamaları anlamındadır.

ŞİDDETİN NEDENLERİ

Şiddet nedenleri çok çeşitli ve karmaşıktır. Kolay anlaşılabilmesi açısından genel anlamıyla şiddetin, özel anlamıyla ise aile içi şiddetin nedenlerini, biyolojik nedenler, psikolojik nedenler ve sosyal nedenler olmak üzere üç ana başlık altında toplamak mümkündür.

1-Aile İçi Şiddetin Biyolojik Nedenleri:

Biyolojik nedenler arasında, erkeklik hormonlarının etkisi, şizofreni, paranoid şizofreni gibi bazı akıl hastalıkları ile anti sosyal kişilik bozukluğu gibi bazı ruhsal bozukluklar sayılabilir.

Saldırgan yani şiddeti uygulayan aile bireylerinin büyük oranlarda erkek oluşu ve bu saldırgan davranışların ilerleyen yaşla birlikte azalmaya başlaması, erkeklik hormonlarının şiddet davranışında etkili olduğunu düşündürmektedir.

Hezeyanlar, hallüsinasyonlar (gerçekte var olmayan şeyleri görme, duyma veya kokusunu alma), gerçeklikten uzaklaşma, duygusal cevapların kaybı, sosyal ilişkilerin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkan şizofreni ve bunun özel bir çeşidi olan şüphe, kıskançlık, kendini beğenmişlik gibi duyguların ön plana çıktığı paranoid şizofreni diye adlandırılan akıl hastalıkları da biyolojik nedenler arasındadır.

Sorumsuz, tepkici ve düşüncesiz hareket etme, vicdansızca ve suç niteliğinde davranışlar gösterme ve bunlardan hoşlanma biçimindeki tutumların görüldüğü anti sosyal kişilik bozuklukları da şiddetin biyolojik nedenlerindedir.

2-Aile İçi Şiddetin Psikolojik Nedenleri:

Sürekli olarak, aile içi şiddete maruz kalan yani eşlerinden dayak yiyen kadınlar, böyle olmayı seçmemişlerdir. Şiddet uygulayan çoğu eş, aile birliğinin ilk dönemlerinde bunu uygulamaz.

Ne zaman arada derin ruhsal bağlar kurulmaya başlar, işte o zaman şiddet eğilimleri kendini gösterir. İlk şiddet atağı, şiddete uğrayan eş için bir sürpriz olur ve hiç bir şekilde şiddet eğilimi olarak yorumlanmaz. Ancak gerçek, şiddetin doğasının zaman içinde artmaya meyilli olduğudur.

İlk yaralanmalar hafif ve önemsiz olarak kabul edilir ve şiddete uğrayan eş, şiddeti uygulayan eşin kendisine zarar verme kastı taşımadığına inanır. Eşine karşı duygularında önemli bir değişiklik olmaz. Ancak şiddetin boyutu ilerlediğinde, şiddete uğrayan eşin duygusal bağı giderek zayıflar, fakat eşini terk etmesi durumunda daha büyük bir şiddet atağı ile karşılaşma korkusu artar.

Buna sosyal kurumlardan destek alamama endişesi de eklenince, şiddete maruz kalan eş, yıkıcı bir evlilik tuzağı içinde kendisini hapsedilmiş bulur. Şiddeti uygulayan kişiler, uyguladıkları bu şiddet karşısında elde edecekleri kazancın, şiddetin maliyetinden daha fazla olduğunu düşünürlerse, şiddeti uygulamaya devam ederler.

Erkekler niçin kadınları döverler? Çünkü bunu yapabilirler....

Erkekler için eşlerini dövmenin kazançları; duygusal baskıları ortadan kaldırmak, hayal kırıklıkları için bir çıkış yolu bulmak ve kendi isteklerinin gerçekleşmesini garanti altına almaktır. Buna karşılık maliyet oldukça düşüktür.

Çünkü: Kadınlar gerek fiziksel, gerekse ekonomik açıdan yetersiz olduklarından buna karşı koyamazlar, toplum bu olguya aile içi özel mesele gözüyle bakar ve koruyucu toplumsal örgütlerin çabası sınırlıdır.

Şiddeti uygulayan kişinin karşılaşılabileceği en ciddi maliyet , eşin boşanma yoluyla kaybedilmesidir ki, bu da çoğu kez , şiddet uygulanmasının arttırılması yolu ile kontrol altına alınır.

3- Aile İçi Şiddetin Sosyal Nedenleri:

Şiddet uygulama, öğrenilebilen bir davranıştır. En önemli öğrenme kaynağı ise, şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde, aile içi şiddetin uygulandığı bir ortamda yetişenlerin, şiddet gösterme eğilimine sahip oldukları gösterilmiştir.

Ayrıca şiddetin, toplum tarafından paylaşılan bir değer yargısı olarak kabul edilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması da sosyal bir neden olarak kabul edilmektedir. Toplumların sahip oldukları iletişim becerilerinin yetersizliği, duygu ve düşüncelerin kışkırtıcı biçimlerde ifade edilmesi alışkanlığı, bilinçsizce yapılan suçlamalar, hatalı namus ve ahlak anlayışları da şiddetin sosyal nedenleri arasında sayılabilir.

Yoksulluk, hayat karşısında şansız olmak, beklentilerin ve kazanılmış niteliklerin yoksunluğu gibi sosyo-ekonomik baskı unsurları da şiddet uygulamasına neden olabilir. Alkol ve madde bağımlılığı olan kişiler ise gerek bu sosyal faktörlerin gerekse kullandıkları bağımlılık yaratan maddelerin neden olduğu ruhsal etkiler sonucunda şiddet uygulamaya daha çok yatkındırlar.

AİLE İÇİ ŞİDDETİN TİPLERİ

Aile içi şiddet, uygulanışı ve şiddetin uygulandığı kişiler dikkate alındığında farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Uygulanışına göre : Fiziksel, duygusal (psikolojik) ve ekonomik şiddetten söz edilebilir.

1- Fiziksel Şiddet

Aile içi şiddetin en sık olarak uygulanan biçimidir. Sarsma, hırpalama, tokat atma, dayak atma, bireye cisimler atma, duvarlara vurma, saçından tutup yerlerde sürükleme, itme, sopa ve odun ile dövme, ellerini kollarını bağlama, zorla cinsel ilişkide bulunma, kesici delici aletlerle üzerine yürüme, ve bunları kullanarak kişiyi yaralama, ateşli silahlar kullanma, kişileri öldürme gibi durumlar fiziksel şiddet uygulamalarıdır.

2- Duygusal Şiddet

Kişiyi bağırma, başkaları önünde küçük düşürme, gururunu incitme, kişiyi fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etme, kişinin duygu ve düşüncelerini açıkça ifade özgürlüğünü elinden alma, kendi gibi düşünüp davranmaya zorlama, kişinin hareket özgürlüğünü kısıtlama, kendi aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla iletişimin yasaklama, kişinin istediği gibi giyinme özgürlüğünü kısıtlama gibi fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını bozucu eylemlerin tümü duygusal şiddet kapsamındadır.

3- Ekonomik Şiddet

Kişilerin çalışma ve gelir sağlama özgürlüklerinin ellerinden alınması, mal alıp satmalarının engellenmesi, gelirlerine el konulması, gelir sağlamak üzere çalıştırılmaya zorlanması gibi eylemlerdir.

Aile içi şiddetin uygulandığı kişilere göre türleri ise, eşlere, çocuklara veya evdeki yaşlılara şiddet uygulanması biçiminde olabilir. Eşlere şiddet uygulanması bakımından erkeklerin, kadınlara şiddet uygulaması daha yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır.

TÜRKİYE' DE AİLE İÇİ ŞİDDET

Aile içinde yaşanan şiddet, geniş bir tanımlamayla bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziksel veya herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele olarak ele alınabilir.

Şiddet dövme, yaralama, sakat bırakma, cinsel saldırı, tecavüz, ensest, öldürme şeklinde olabildiği gibi sözlü, duygusal ve zihinsel olarak da görülebilmektedir. Kısaca şiddet, fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak yaşanabilir.

Aile içi şiddet herhangi bir birey tarafından diğer bir bireye uygulanabilmektedir. En yaygın şekli kocanın karısına ve ebeveynlerin çocuklarına yönelttiği şiddettir. Üçüncü bir grup olarak da yaşlılar şiddete maruz kalabilmektedir.

Aile içinde fiziksel şiddete maruz kalan kadın, bunu şikayet konusu yapmadan, bazı ailevi sorunlardan yakınmaktadır: Kocanın alkolik oluşu, sorumsuzluğu, başka kadınlarla ilişkisi, ilgisizliği, aralarındaki iletişimsizlik vb. sorunlar bunların başında gelir ve özellikle organik bir nedene bağlanamayan bedensel yakınmalar dikkati çeker.

Baş ağrısı, aşırı duyarlılık, çarpıntı, göğüs ağrısı, mide ve bağırsakla ilgili yakınmalar, karın-bel ağrıları, alerjik sorunlar, astım, uykusuzluk, sıkıntı ve bazı bedensel hastalıkları taklit eden belirtiler başlıcalarıdır. Depresyon da bu konuda sık rastlanan bir tablodur.

Şiddete maruz kalan kadın birtakım psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşar. Genelde sessizlik, üzüntü, bazen öfke hali, tedirginlik, ajitasyon, ağlama, uykusuzluk, gerginlik, kabus görme, güçsüzlük, yorgunluk, halsizlik, enerjiden yoksunluk ümitsizlik, kendisini değersiz bulma, suçluluk, utanç duyma gibi birtakım tepkilere rastlanmaktadır.

Ancak, intihar girişimleri, depresyon, alkolizm, vücuduna zarar veren türden davranışlara kadar varan durumlar söz konusu olabilmektedir.

Kadına uygulanan şiddetten çocukların da olumsuz yönde etkilenecekleri unutulmaması gereken önemli bir husustur.

Eşlerini döven erkeklere psikolojik danışma veya psikoterapi yardımı veren merkezlerde yapılan gözlemler, eşini döven erkeğin, etrafına sosyal ilişkilerinde yeterli, çevresi ile iyi ilişkiler kurabilen kişiler olarak görünmekle birlikte, içinde yıkıcı istekleri olan, içtepilerini denetleyemeyen, sık sık öfke patlamaları gösteren kimseler olduklarını ortaya koymaktadır.

Eşleri ile ilişkilerinde yaşadığı çatışmaları dayak yolu ile çözmeye çalışan erkekler, çocuğuna ağır bedensel cezalar veren babalar, sosyal ve kişisel yetersizliklerini ve engellenmiş duygularını, kendilerinden zayıf kimselere fiziksel güç gösterisi ile giderme yolunu seçmektedirler.

Bunlar gerçek duygularını anlamakta ve tanımlamakta güçlük çekmekte ve sorumluluğu eşlerine, çocuklarına yüklemektedirler.

Toplumda konuşulması yasak olan, aile-içi cinsel saldırı sorununun da çok ender görülen bir psikolojik rahatsızlıktan kaynaklanan bir sorun olmadığı, son günlerde kitle iletişim araçlarına yansıyan örneklerden anlaşılmaktadır.

Kadının, kocası tarafından, izni dışında cinsel birleşmeye zorlanması ise, geçmişte sorun olarak görülmeyen, ancak insan hakları kavramlarının gelişmesi ile cinsel istismar olarak şikayet konusu olmaya başlayan bir durumdur.

Çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren ilk karşılaştığı toplumsallaşma kurumu ailedir. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, ebeveynin çocuğa ilişkin bakım ve eğitimi içeren ana baba davranışları ve çocuğu bu davranışlara ilişkin algısı toplumsallaşma sürecinin temelidir.

Yapılan araştırmalar, ailedeki şiddet, disiplin biçimi ve ceza yöntemleri ile çocuk suçluluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yine çocuk suçluluğuna ilişkin yapılan araştırmalarda, aile ve suçluluk arasındaki ilişki bir çok etmene ayrılarak ele alınmıştır.

Bunlar "parçalanmış aile" "çatışan yani şiddet yaşayan aile", "ihmkar aile" ve "suçluluk davranışı barındıran aile"dir. Bu tür özellikler gösteren ailelerde yaşayan çocukların potansiyel suçlu olarak yetiştiğine ilişkin görüşler öne sürülmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına uyguladıkları kötü muamele "ihmal" ve "istismar" olarak iki grupta toplanmaktadır.

Çocukta ihmal veya istismar sonucu ortaya çıkan örselenme durumu, her zaman gözle görülebilecek kadar açık olmayabilir veya örselenmenin etkisi daha uzun zaman içinde ortaya çıkabilir.

Sevgisiz ve baskıcı ortamlarda yetiştirilen çocuklarda sürekli kaygı, kendine ve geleceğe güvensizlik, düşük özsaygı gibi kişilik özellikleri gözlenmektedir. Şiddete maruz kalan, şiddeti yaşayan veya şiddete şahit olan çocukların psiko-sosyal gelişimleri önemli ölçüde olumsuz olarak etkilenmektedir.

Ayrıca bu çocuklar yetişkin olduklarında da birer şiddet uygulayıcısı olarak toplumda yer alacakları unutulmaması gereken bir konudur.

Çocukların aile içinde gördükleri şiddet, cinsel/fiziksel istismar çocukları sokak yaşamına itebilmektedir ve her türlü tehlikesine rağmen sokak, çocuklar için cazip hale gelebilmektedir.

Şu ya da bu şekilde sokakta yaşamaya başlayan çocuklar, ortamın gereği olarak şiddete ve cinsel/fiziksel istismara maruz kalmakta uyuşturucuyla tanışıp çeşitli suçlara itilebilmektedir.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, aile içinde ve toplumsal alanda şiddetin sebep ve sonuçlarının belirlenmesi amacıyla Türkiye genelini kapsayan iki ayrı sosyal araştırma yaptırmıştır.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları (1994) araştırmasıyla Türkiye'de kent ve kırsal ayrımında aile içi şiddetin sebep ve sonuçlarının yaygınlığının, düzeyinin, görülme biçim ve sıklığının, şiddete uğrayanlarla şiddet uygulayanların şiddet kavramından ne anladıklarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırmada eşe karşı fiziksel şiddet, sözlü ve davranışsal şiddet ve çocuklara yönelik fiziksel şiddet olmak üzere üç konudaki şiddet yaygınlığı ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, fiziksel şiddete ailelerin yüzde 34'ünde, sözlü şiddete ise yüzde 53'ünde rastlanmaktadır.

Çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma oranı da yüzde 46'dır. Anne babaların geçmişteki dayak deneyimi (%70) şiddeti bugüne taşımaktadır. Dayağın şiddetinden ve sıklığından çok varlığının önem taşıdığı görülmektedir.

Aile büyüdükçe şiddet artmaktadır. Özellikle kayınvalide ile anlaşmazlıklardan doğan sorunlar eşler arasında da çatışmaya yol açmaktadır. Hamilelik döneminde de fiziksel ve sözlü şiddetin sürdüğü, sıklığının da azalmadığı anlaşılmaktadır.

Ailelerde cinsel şiddet ve tacize rastlanma oranı yüzde 9'dur. Şiddete maruz kalanların yüzde 80'i yapacak fazla bir şey olmadığına inanmaktadırlar. Eşlerden birinin alkol kullanıyor olması aile içi şiddeti artırmaktadır. Eşlerin daha iyi eğitim görmüş olması ise aile içindeki şiddeti azaltmaktadır.

Araştırmanın genel bulgularından biri de şiddetin kuşaktan kuşağa sorun çözme biçimi olarak aktarılması ve yaşam pratikleri içerisinde bunun pekiştirilmesi ile şiddet davranışının hem devamının hem de alanının genişlemesinin sağlandığıdır.

Yine Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1997) konulu araştırma ile aile içindeki ve toplumsal yaşam alanındaki bazı değişkenlerle bireylerin şiddet içeren davranışları ve şiddet eğilimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının, eğer varsa ilişkilerin nicelik ve niteliklerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında şiddet ölçeğinden alınan puanlara göre katılanların yüzde 35'inde şiddet eğilimi 40 puanın, yüzde 2'sinde 60 puanın üzerinde bulunmuştur. Kadınların aldığı puanlar erkeklere göre belirgin biçimde daha düşüktür.

15-22 yaş grubunda belirgin biçimde yükselen şiddet ölçeği puanları, şiddet gösterme eğilimleri açısından gençlerin en önemli risk grubunu oluşturduklarını göstermektedir.

Kadınların yüzde 10'u eşlerinden sık sık (%3.6) ve ara sıra (%6.5) dayak yediklerini bildirirlerken yüzde 12'si eşleri tarafından sık sık ve ara sıra hakarete uğradıklarını, erkeklerin ise yüzde 2'sinin sık sık, yüzde 1.2'sinin ara sıra eşleri tarafından dövüldüklerini söylemişlerdir.

Eşin hakaretine uğrama oranının kadınlarda iki misli fazla olduğu ama yaşla birlikte değişmediği saptanmıştır. 14 yaşından büyük kişilerin karı-koca ilişkilerindeki gerginleşme nedenleri arasında en çok yer verdikleri durumlar, "eşin evle ilgilenmemesi" (%66.2), "eşin saygısız tavır ve davranışları" (%56.6), "eşin kötü alışkanlıkları" (%56.5) olarak sıralanmaktadır.

Bu değerlendirmeler, bir bakıma gerçek hayatın yansımaları olduklarından aile içi gerilimlerin nedenlerini araştırmaya ve bu gerilimleri azaltmaya yönelik girişimlerin hangi konular üzerinde yoğunlaşması gerektiği konusunda bir fikir vermektedir.

Çocuklu ailelerin çocuklarının yaramazlıkları için uyguladıkları yöntemler arasında "açıklama ve ikna etme" çok yüksek oranlarla ilk sırada yer almakta, onu "azarlama, utandırma", "cezalandırma ve yoksun bırakma" ve "korkutma" izlemektedir.

Evde çocukların hiç dövülmediğini söyleyen aileler yüzde 55 oranındadır; çocuklarını ayda birden fazla ve çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 3, yılda 1-10 arası çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 1.5 oranındadır.

Ailelerin yüzde 40'ı ise çocuklarını hafif şiddette dövdüklerini belirtmektedirler. Evde çocukları dövmeyi daha çok annelerin üstlendiği görülmektedir.

Şiddete maruz kalınan bir çocukluk yaşamak, sonraki yaşamda ailede ve toplumsal alanda bir şiddet uygulayıcısı olma ihtimalini artırmaktadır ve büyük olasılıkla tüm bu alanlardaki şiddet zincirinin temel ve başlatıcı halkasını oluşturmaktadır.

Bu açıdan Türkiye'deki şiddet eğilimlerini düşürmenin yolu, çocuk eğitiminde şiddeti bir yöntem olarak kullanmaktan kaçınmaktır.

Ailenin yapısal özelliklerinden olan birey sayısının 7'ye kadar artması şiddet ölçeğinden alınan puanları da artırmaktadır. Birey sayısı 7'yi aştığında şiddet ölçeği puanları gerilemektedir.

Aile içi dayanışma ile akrabalarla görüşme ve yardımlaşma oranları azaldıkça, şiddet ölçeği puanları yükselmektedir.

Alkol kullanımı ile şiddet arasında da açık bir ilişki görülmektedir.

Bireylerin eğitim düzeylerindeki artışa bağlı olarak, şiddet eğilimleri azalmaktadır. Aynı şekilde gelecekle ilgili beklentilerdeki olumluluk düzeyine bağlı olarak da şiddet eğilimleri azalmaktadır.

Siyasal sistemle ilişkileri kötü olan bireylerin şiddet eğilimleri ile siyasal sistemle ilişkileri iyi olan bireylerin şiddet eğilimleri arasındaki farklılaşmalar anlamlı bulunmuştur.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın Türkiye'de Televizyon ve Aile Araştırması (1995) sonuçlarına göre yetişkinlerin yüzde 35'i televizyon programları arasında kendilerini en çok rahatsız eden programların "cinselliği ön plana çıkaran erotik yapımlar" olduğunu belirtmiş; ikinci sırayı reklamlar (%24.8) alırken yayınlardaki şiddet unsurundan rahatsız olanların oranı yüzde 4.4'tür.

Kadınlar, televizyonda şiddet unsuru içeren programlardan ve genel olarak yayınların çocuk üzerindeki etkisinden daha fazla şikayetçi olmaktadır.

Yine bu araştırma sonuçlarına göre, yetişkinler, çocuklarının nasıl televizyon izlediklerine ilişkin fazla bir bilgiye sahip değiller ve çocuklarının hangi kanalı/programı ne zaman seyredeceklerine karışmamaktadır.

Bu durum iller, ebeveynlerin cinsiyeti ve ailelerin gelir durumlarına göre değişmemektedir. Çocukların yüzde 82 oranında televizyon izlemekle ilgili kararları kendilerinin verdiği, yüzde 31'inin gece saat 22'ye kadar ekran başında kalabildikleri tespit edilmiştir.

Kısacası Türk ailesi içinde çocuklar televizyon izleme açısından özgürdürler.

Araştırmadan edinilen bulgular ışığında Türkiye'de televizyondaki şiddetin çocuklara denetimsiz bir biçimde izletildiği ve çocukların şiddet unsuru içeren programlara direkt olarak ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumun çocukların psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyeceğini söyleyebiliriz.

Araştırmalardan elde edilen bulgular ve değişen toplum şartlarının etkileri dikkate alınarak ailenin bütünlüğü ve devamı için tehdit unsuru olan, aile içindeki şiddeti önlemek amacıyla 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un hazırlanarak çıkarılması sağlanmıştır.

Ailenin Korunmasına Dair Kanun hükümlerine göre, "Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde Sulh Hukuk Hakimi re'sen meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak, Kanunda sayılan tedbirlerden bir ya da bir kaçına veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere hükmedebilir." Kanunda zikredilen tedbirler şunlardır:

- a) Kusurlu eşin diğer eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması,
- b) Kusurlu eşin müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsis ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,
- c) Kusurlu eşin diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,
- d) Kusurlu eşin diğer eş, çocukları veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi,
- e) Kusurlu eşin varsa silah ve benzeri araçlarını zabıtaya teslim etmesi,
- f) Kusurlu eşin alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması.

Yukarıda zikredilen tedbirlerin tatbiki maksadıyla öngörülen süre altı ayı geçemez ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği hususu kusurlu eşe ihtar olunur.

Hakim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak nafakasına hükmeder.

Mahkemece alınan koruma kararının bir örneği, mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararının uygulanmasını zabıta marifetiyle izler.

Koruma kararına uyulmaması halinde zabıta mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir. Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Bu davanın duruşması yer ve zaman kaydına bakılmaksızın 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılır. Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eşe ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası hükmolunur.

KADINLAR NEDEN DAHA ZEDELENEBİLİR KONUMDA?

Ekonomik, politik ve toplumsal etmenlerin yanı sıra, bazı psikolojik etmenler de kadınları şiddet karşısında daha savunmasız kılmakta ve çok ciddi örselenmelere yol açmaktadır.

Bunlar arasında preödipal gelişimdeki cinsiyete bağlı farklılıklar, özgüvenin düzenlemesi ve kimlik algısındaki ilişkiel etkenlerle, kadınların saldırganlığı ifade etme biçimlerini etkileyen toplumsal etkenlerin psikolojik rolü sayılabilir.

Preödipal gelişimde cinsiyete özgü farklılıklar

Chodorow'a göre, bir kadının annesiyle erken ve birincil özdeşimi, onun gelişimini bir erkeğin gelişimsel yaşantısından farklı kılar.

Örneğin; ayrılma-bireyleşme sürecinde, kız çocuklar ayrılmak için, erkek çocukların duyduğu şiddette bir baskı hissetmezler. Kızlar kadınsı kimliklerini, birincil özdeşim nesnelere, yani annelerine zaten var olan ve yakın olan bağları nedeniyle geliştirebilirler.

Bir annenin kız bebeğini algılayışı ve onunla kurduğu ilişki biçimi, aşağıdakileri içerecek biçimde yaşanır :

- kendisinin (annenin) kendilik imgesi,
- (annenin) kendi annesiyle olan içselleştirilmiş ilişkisi,
- kızıyla (bebekle) kurduğu özdeşim.

Bu yaşantı, kız çocuğun özdeşim sürecini etkiler. Erkek çocuklar tarafından ise, bu erken özdeşimler ve bağlanmalar aynı şekilde yaşanmaz. Gerek anne, gerekse oğul, birbirlerini "aynı" değil, "farklı" olarak algırlarlar.

Erkek çocuğu bekleyen gelişimsel süreç, annesinden ayrılıp babasıyla özdeşim kurmasıdır. Bunun anlamı şudur: Çocuk annesinden ayrılacak ve erkeksi özdeşim için, halihazırda orada bulunan değil, çoğu kez hemen oracıkta bulunmayan birine yüzünü dönecektir.

Bu nedenle, kadınlarda erkeklerin tersine, kimlik ve kendini tanımlama "ayrı oluş" tan (separateness) ziyade, "bağlantılı oluş" (connectedness) üzerindedir.

Kadınların gelişiminde, yakınlık ve samimiyet yetisi kimlik oluşumu sürecine eşlik ediyor olabilir ve erkeklerden farklı bir gelişimsel dönemde (daha erken) gerçekleşiyor olabilir.

Kimlikte ilişkişel etkenler

Kadınların ve erkeklerin gelişimsel yaşantılarındaki farklılıklar, kadının ve erkeğin yaşamlarında ilişkişelerin yerini belirlemede rol oynar. Kadınların erken kimliklerinin önemli bir yönünü başkalarıyla ilişkişeler oluşturmaktadır.

Erkekler ise kimliklerini büyük oranda kendilerini ayrı ve otonom görmek üzerinden oluştururlar . Bu durumda, kadın kimliğı ilişkişeleri koparmaktan ziyade, tamir etmeye yatkındır. Normal gelişimin bu türden yönleri bu makalede, farklılıklar vurgulanarak anlatılacaktır.

Oysa kız ve erkek çocuklar, hem anneyle hem babayla özdeşim yaparak büyürler. Hepimiz içimizde kadına ve erkeğe atfedilen özelliklerin dengeli bir karışımını barındırırız. Sağlıklı erkekler aynı zamanda, yapıcı ve onarıcıdırlar.

Sağlıklı kadınlar da aynı zamanda, gereğinde "hayır" ya da "dur" diyebilirler, yürümeyen ilişkişelerini bırakabilirler. Buradaki amaç, bu türden yatkınlıkların örseleyici durumlarda patolojik kısır döngüleri ne yönden etkileyebildiğini anlatmaktır.

Özgüvende ilişkişel etkenler

Yukarıda açıklanan nedenlerle, kadınlar erkeklerden daha fazla oranda, kendilerini ilişkişeleriyle tanımlarlar ve dış dünyada ilişkişeleriyle tanımlanırlar. Bu ilişkişel bağlar, birçok kadın için özgüvenin düzenlenmesinde önemli rol oynar.

Bu nedenle, bazı yazarlar kadınların istismar ilişkişelerinden kendilerini kurtarmalarının daha zor olduğunu ima etmektedirler. Ancak, bu görüşlere yalnızca kısmen katılmak mümkündür. Çünkü burada kültürel etkenleri ayrı bir parametre olarak dışarıda tutmak olası görünmemektedir.

Bir yandan, bazı kültürel etkenlerin gelişim sırasında özdeşim süreçlerini etkilediğini gözden kaçırmamak gerekirken, bir yandan da, yine bazı kültürel ve toplumsal etkenlerin bu varsayımlara damgasını vurduğunu unutmamak gerekir.

KUŞAKTAN KUŞAĞA AKTARILMA

Sorunun can alıcı noktalarından bir diğeri, kuşaktan kuşağa aktarılma özelliğidir. Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların çoğu, büyüdüklerinde şiddet uygulayan eşlere ya da ana babalara dönüşmeseler de, şiddet uygulayan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma öyküsü saptanmıştır.

Kuşaktan kuşağa aktarılan, her zaman basitçe şiddetin kendisi değil, bu durumu çevreleyen duygusal atmosferdir. İçselleştirilen öfke, korku ve çökkünlük duyguları, kişinin tutum ve davranışlarını yaşam boyu etkileyebilmektedir.

Şiddet ve ihmal sonucu oluşan intrapsişik yapı, çoğu kez yine çeşitli biçimleriyle şiddeti doğuran bir saldırganlık kaynağı yaratmaktadır.

Saldırganla özdeşim

Saldırganla özdeşim ve çeşitli durumlarda bu savunma düzeneğinin kullanılması, psikanalitik literatürde ayrıntılı olarak ve kapsamlı biçimde açıklanmıştır. Aile içi şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılmasında yine aynı düzeneğin işlediği görülse de, yazının ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak açıklanacağı gibi, bu görüngüyü yalnız bu düzeneikle açıklamaya çalışmak, basite indirgemek olur.

Son yıllarda, aile içi şiddet uygulayanların büyük bölümünün, kendisi doğrudan şiddet gören çocuklar arasından değil, ana babaları arasındaki şiddete tanık olanlardan çıktığı düşünülmektedir.

Çocuk için özdeşim nesnesi olan biri (örneğin baba), aile içinden bir başkasına, yineleyici biçimde şiddet uyguluyorsa, çocuğun saldırganla özdeşimi, doğrudan şiddete maruz kalan çocuğun özdeşiminden daha kolay olabilmektedir.

Kuşaklar arası saldırganlık döngüsü

Fonagy ve Target çocuklukta fiziksel ve duygusal kötüye kullanımın nasıl saldırganlığa yol açtığına dair bir model sunmaktadırlar. Bu model, hem saldırganlık döngüsünü, hem de şiddetin cinsiyete bağlı doğasını kısmen aydınlattığı için kısaca söz etmeyi uygun görüyorum.

Fonagy ve Target fiziksel ve duygusal kötüye kullanıma uğrayan çocuklarda dört basamaklı bir olgudan söz ederler:

1. "Psikolojik kendilik" gelişiminde bozukluk ve kendini güvende hissedememe,
2. Saldırganlık,
3. Kendini ifade etme ile saldırganlığın eş hale gelmesi,
4. Saldırganlığın ketlenmesinde azalma.

Birinci basamak: Bu modele göre, bir çocuğun 'zihin kuramı' yani insan davranışının zihinsel altyapısını kavrayışı, ana babasının psikolojik dünyasını algılamasıyla bağlantılıdır. Ana baba çocuğun bağlanma nesnelere dir.

Çocuk, onların psikolojik dünyasının farkına giderek daha çok varır. İşte normal psikolojik kendiliğin gelişmesi, böyle bir sürecin sonucunda olur. Buna paralel olarak, annenin (birincil bakıcının), çocuğu psikolojik bir varlık olarak kurgulayabilmesi ve bunu ona hissettirebilmesi gerekir.

Yani çocuk annenin gözünde, düşünceleri, duyguları, inançları ve arzuları olan, davranışları bunlarla belirlenen bir varlık olabilmelidir. Çocuk büyüdükçe, giderek bunun daha çok farkına varacak ve bu durumu içselleştirecektir.

Fiziksel ve duygusal kötüye kullanıma uğrayan çocuklarda ise, gelişim için gerekli olan bu nesnelere arası öznel yaşantı (intersubjektif yaşantı) eksiktir. Bu eksiklik başka şeylerle doldurulur.

Her çocuk, kendine göre bu eksikliğı başka şeylerle doldurur, uyum sağlayabilmek için, kendine göre intrapsişik uzlaşmalar yapar (compromise formation). Psikolojik kendilik kırılma kalır.

Çünkü kendiliğin bu bölümüne zemin hazırlayan düşünceli olma, karşısındakinin duygu ve düşüncelerini dikkate alma süreci (reflective process) yetersizdir. Ana baba olarak tutarlı ve sürekli biçimde, düşünceli /anlayışlı bir tutum sergilemek bir yana, anne ya da babanın çocuk hakkındaki düşünceleri, sıklıkla iyi niyetten yoksundur, hatta dayak gibi kötü niyetler içermektedir.

Çocuk, nesnesinin yani ana babasının kendi hakkında ne düşündüğünü kavramaya çalışırken, kendisini güvende hissetmemektedir. Bu durum tekrarlandıkça, çocuk insanlarla ilişkisinde kendisini güvende hissetmez olur.

İleride bu duygular, yaşanan zaman diliminin gerçeğine uymasa da, kolayca tetiklenecektir. İşte o zaman, geçmişe ait güvensizlik duyguları bugünün tepkilerini belirleyecektir.

İkinci basamak: İkinci adım saldırganlığın devreye girmesidir. Kırılma psikolojik kendilik, nesnenin varsayılan düşmanlığına (hostilitesine) karşı kendisini korumak istemektedir.

Üçüncü basamak: Kendini ifade etme ve saldırganlık arasında patolojik bir birleşme (füzyon) oluşmasıdır. İkisi birbiriyle o kadar sık bağlantılıdır ki, kendini ifade etme ile saldırganlık eş hale gelir.

Dördüncü basamak: Başkalarının duygu ve düşüncelerini dikkate alabilme ve eşduyum yapabilmemesindeki yetersizlik, saldırganlığın engellenmesini de azaltır. Çünkü artık kişi için kurban, düşünceden, duygudan ve gerçek acı çekme yetisinden yoksun biri haline gelmiştir.

Kişi, en azından o sırada, karşısındakinin ruhsal durumunu kurgulayamamakta, göz önüne alamamakta, davranışını buna göre ayarlayamamaktadır. Böylece şiddetin kapısı açılır.

Burada tanımlanan saldırganlık türü, görüngüsel olarak sadizmde ayırt edilebilir. Sadizmde, haz duyabilmek için, karşısındakinin duygularını hayal edebilme yetisinin bulunması gerekir.

Yukarıda tanımlanan türden saldırganlıkta ise, saldırgan hedef aldığı kişinin psikolojisini hesaba katmamaktadır. Bu bireyler (saldırganlar) aslında yakınlık aramakta, fakat sonra birdenbire kendilerini kötülük yapan, tehdit eden, saldırgan bir nesnenin tuzağına düşmüş gibi hissetmektedirler.

Planlanmadan ortaya çıkan saldırganlığın belirli bazı özellikleri vardır. Şiddetten hemen önce içeride tutulamayacak bir gerginlik hissedilir. Öfke anlaşılmaz biçimde tırmanır. Kurban, tehdit olarak algılanır. Şiddet eylemi sırasında kontrol kaybı yaşanır. Eylem, tehdidi azaltmaya ve intrapsişik dengeyi yeniden kurmaya yöneliktir.

,Babanın rolü

Çocuğun normal gelişimin streslerine ve güçlüklerine katlanabilmesi için dışarıdan (anne-bebek ikilisinin dışında) birine gereksinimi vardır. Bu kişinin, çocuğun ilişkilerle ilgili olarak neler yaşadığını düşünebilme, kavrayabilme ve geribildirimde bulunabilme yetisine sahip olması gerekir.

Çocuk bu süreci içselleştirir ve özdeşim yapar. Bazen anne çocuğa onun psikolojik kendiliğiyle ilgili algısını iletmekle kalmaz, çocuğun kendisiyle (anneyle) ve diğer kişilerle ilişkisi hakkında da iletişimde bulunabilir. Ancak, anne bu bağımsız bakış açısını sürekli olarak sunamayabilir.

Bunun olası nedenleri, Winnicott'un birincil annesel uğraş (primary maternal preoccupation) dediği durumun sürmesi ya da daha patolojik olarak annenin kendi geçmişindeki örselenmelere saplanmış olması veya annenin güncel sorunları (depresyon, fizik hastalık, vb.) olabilir.

Bu durumda, babanın oynayacağı rol, çocuğun kendisini nesneyle ilişkide algılayabilme yetisinin gelişmesi için gereklidir. Babanın buradaki işlevi, ilişkilerde çocuğun kendi yerini, çocuğa kavratmaktır. Bunun eksikliği, yine aynı biçimde psikolojik kendiliğin gelişmesini sekteye uğratar ve saldırganlığa neden olabilir.

Saldırgan davranışları olan birçok olguda, çocuğun kimliğinin anneden yeterince ayrılamadığı, kimlik sınırlarının belirsiz ya da yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu durumda çocuk birincil ilişki üzerinde düşünemez, düşünsel izlenimler üretemez (cannot reflect on). Kendilik duygusu kırılığandır ve kolayca tehdit altına girer. Saldırganlık, başkalarıyla ilişkisinde, bireyin var olduğunu hissettiği tek yol haline gelir.

Saldırganlığın dışavurumunda kadın ve erkek farkı

Konuyla yakından ilgili bir soru da şudur: Niçin saldırgan (agresif) erkekler düşmanca eylemlerini başkalarına yöneltiyorlar da, kadınlar saldırganlıklarıyla daha çok kendilerine zarar veriyorlar?

Fonagy ve Target her iki cinsiyetteki saldırganlığın da, katlanılamaz düşlemlerden (fantezilerden) kurtulma çabasıyla ilgili olduğuna inanmaktadır. Bunlar bir başkasının zihnindeki düşüncelerle ilgili düşlemlerdir ve özgün olarak anne ya da babadan birinin düşünceleridir.

Kişi bu düşlemleri nedeniyle, kendisini birdenbire tehdit eden bir sistemin içinde bulmaktadır (Aile içi şiddette saldırganların çok sık dile getirdikleri, "sanki mahsus yapıyor" ifadesini anımsayınız).

Katlanılamaz olan, aynı cinsiyetten ana babanın zihnindeki düşüncedir ve çoğu kez saldırının hedefi budur. Dolayısıyla, aşağıda açıklanacağı gibi, davranışın dışa vurumundaki cinsiyete bağlı farklılık bu durumun bir yansıması olabilir.

Çünkü aynı cinsiyetten ana babayla özdeşim, potansiyel olarak daha acı verici, ama aynı zamanda kaçınılmazdır.

Annenin çocuk hakkındaki düşünceleri gerek kızlar, gerekse oğlanlar tarafından, nesnelere arası öznel yaşantı (intersubjektif yaşantı) olarak genellikle gelişimin çok daha erken evrelerinde hissedilir.

Böylece annenin çocuk hakkındaki düşünceleri, çok daha erken dönemlerden itibaren, çocuğun zihninde temsil edilmeye başlanır. Babanın düşünceleri ise, gerek kız gerekse erkek çocuk için, dışarıyı temsil eder. Çünkü baba, anne-bebek ikilisinin dışında biridir.

Yukarıda anlatılan, sağlıklı ilişki biçiminin içinde büyümüş olan bireylerin ana baba tasarımları, katlanılamaz zihinsel/ruhsal varlıklar olarak şekillenmiştir.

Aynı cinsiyetten ana babayla özdeşim sonucunda, kız çocuk ileride bir kadın, erkek çocuk ise, ileride bir erkek olacaktır. Bu durumda, bir kadın annesinin katlanılamaz zihinsel/ruhsal varlığını, kendi zihninin içinde hissedecektir. Bir erkek için ise, aynı cinsiyetten ebeveyn olarak babanın katlanılamaz zihinsel/ruhsal varlığından söz etmekteyiz.

Babanın düşünceleri dışarıyı temsil ettiği için, katlanılamayan bu varlık, kişinin içinde değil, dışında, yani babayı temsil eden başka insanlarda ya da nesnelere hissedilecektir. Bu durumda; kadın, kendi zihnindeki anneden kurtulmaya çalışmaktadır, saldırganlık kendisine yönelmiştir.

Erkek ise, saldırganlığını dışarıda/başkalarında temsil edilen babanın düşüncesine yönelmektedir. Eğer erkek için de, katlanılamayan zihinsel/ruhsal varlık anne ise, kaçış yolu tıpkı kadında olduğu gibi özkıyım olabilmektedir. Yani saldırganlık kendisine yönelmektedir.

DİĞER BAZI GELİŞİMSEL SORUNLAR

Küçük çocuklar normal olarak, karanlık korkusu gibi "sıradan" anksiyetelerini bile, eğer "iyi davranırlarsa" gelecekte ödüllendirilecekleri şeklinde iyimser kompensatuar doyum düşlemleriyle yatıştırırlar.

Bu türden düşlemler, tehdit içeren durumlarda etkili bir biçimde iç rahatlatır. Kötüye kullanıma uğrayan çocuklar da benzer düzenekleri kullanırlar. Sevgi dolu ilişkileri ve gelecek mutlulukları hayal ederler.

Ayrıca gerçeği disosiye edebilirler ya da çarpıtabilirler. Böylece bazı şeylerin olmadığına, fiziksel, duygusal ya da cinsel olarak kötüye kullananın güvendikleri anne ya da babaları değil, başka birisi olduğuna ya da olan bitenin o kadar da acı verici olmadığına kendilerini inandırabilirler.

Çocuğun kötüye kullanılması erken yaşlarda olduğunda, örselenmenin kendisi ve ana baba ya da çocuktan sorumlu olan kişilerce yüzüstü bırakılma, kandırılma, ihanete uğrama nedeniyle, olağan koruyucu düşlemler daha katı ya da daha az kullanılabilir hale gelir .

Hatta benliğin olgunlaşma sürecinin bazı yönleri ketlenebilir. Çünkü yukarıda belirtildiği gibi, çocuklukta benliğin normal olgunlaşma süreci düşlemler çevresinde gelişir. Kötüye kullanılma ise, bu sürecin bazı yönlerini ketleyebilir.

Benliğin olgunlaşma sürecindeki bu türden kesintiler, kendilik imgesinin bütünleşmesine bir engel oluşturabilir ve gelecekteki gelişim üzerinde yıkıcı etkiler doğurabilir, zedelenebilirliğe (vulnerability) zemin hazırlayabilir. Bu erken örseleyici yaşantılar, gelecekteki kötüye kullanılmaya verilecek yanıtı da şekillendirir.

"Enkapsülasyon süreci"

Kötüye kullanılmış olan bireylerde bir "enkapsülasyon süreci"nden söz edilmiştir. Bu süreci basitçe açıklamaya çalışırsak: Saldırgan, çocuğun sessiz kalmasını ister ve çocuk da korkudan boyun eğer.

Sonuç olarak, çocuğun psişik enerjisi burada tükenir ve olgunlaşma kesintiye uğrar. Üstbenlik gelişimi, çocuğun kendilik duygusu, uyarılabilirlik (arousal) ya da inhibisyon yetileri, beden durumu hakkında farkındalık, kişisel güç duygusu, kendi kendini rahatlatma, kendini koruma üzerine yıkıcı etkiler ortaya çıkar.

Çocuklukta ağır biçimde örseleyici kötüye kullanılmaya yanıt olarak gelişen savunma düzenekleri bir başka yazıda açıklanmıştır.

AİLE İÇİ ŞİDDETE TANIK OLAN ÇOCUKLAR

Aile içindeki şiddete görsel ya da işitsel olarak tanık olan çocuklara "sessiz", "unutulmuş" ya da "görünmez" kurbanlar adı verilmektedir. Bu çocuklar son yıllarda duygusal kötüye kullanılma kategorisi içinde düşünülmektedir.

Doğrudan şiddete maruz kalmasalar da, bu çocuklar diğer kötüye kullanılmış ya da ihmal edilmiş çocuklarla aynı türden belirtileri göstermektedir.

Annenin şiddet gördüğü durumlarda, çocuğun örselenmesi, annenin dövülmesi bittikten sonra da sürmektedir. Bu çocuklar, yardıma gereksinimi olan, yaralanmış, berelenmiş bir annenin bakımını üstlenmek zorunda kalmaktadırlar.

Bu, yalnızca bir fiziksel bakım üstlenme durumu ya da şiddet gören annenin, yeterli annelik yeteneklerini kaybetmesinden dolayı ihmale uğrama ile sınırlı değildir. Çalışmalar göstermektedir ki, dayak yiyen kadınlarda psikiyatrik bozukluklar, en basitinden depresyon oranı yüksektir.

Çocuk, içinde bulunduğu ortamın havasındaki bu çökkünlük duygularını içselleştirecektir. Ayrıca çökkün bir anneden psikolojik olarak ayrılmak ve bireyleşmek, çocuk için iki ayrı zorluk taşır.

Birincisi, yeterli doyuma ulaşamayan çocuk, tam olarak ne beklediğini bilemeden anneye yapışır.

İkincisi, çökkün bir anneyi kendi haline bırakıp da kendi yoluna gidemez, suçluluk duyar. Suçluluk duygusunun kaynaklarından biri, yeterli doyumu sağlamayarak çocuğu engelleyen anneye yönelik saldırganlıktır.

Çocuğun, örselenmiş durumdaki anneye duyduğu saldırganlığı üstlenebilmesi çok zordur. Bu nedenle, çocuk yaşına ve gelişimine göre, bölerek, yadsıyarak, bastırarak ya da başka savunmalar aracılığıyla saldırganlığından kurtulmaya çalışacaktır.

Ancak bunun bedeli büyüktür. Çünkü yaşam içinde, haklarımızı koruyabilmek, kendimizi ifade edebilmek, girişken olabilmek, bizim için önemli kişilerle eşit ilişkiler kurabilmek için hepimizin bir miktar sağlıklı saldırganlığa gereksinimimiz vardır.

Aile içi şiddetin "sessiz" tanığı ile devam edecek olursak; böyle bir çocuk, annesine annelik yapmak gereksinimi duyar. Rollerin değiştiği bu çarpık ilişki, özerkliği sınırlandıran sağlıklı bir ilişkidir. İçselleştirilen bu ilişki biçimi, gelecekteki kötüye kullanılma ilişkilerindeki bağımlılığın temellerinden birini oluşturacaktır.

Babayla ilişki

Her çocuk babasını olumlu anlamda güçlü biri olarak görmek ve o şekilde özdeşim yapmak gereksinimi içindedir. Oysa şiddet uygulayan baba, çocuğun dünyasında güven ve sevgi kaynağı değil; korku kaynağı, öfke kaynağı, tutarsız, güvenilmez biri haline gelir. Anneye destek olan değil, onu aşağılayan, hor gören biridir.

Çocuk için bir diğer güçlük, şiddet uygulayan baba imgesi ile ailenin bakımını üstlenen, çocuğa sevgi duyan baba imgesi arasındaki gidiş gelişlere, değişimlere uyum sağlama güçlüğüdür.

Özdeşim

Çocuğun en önemli özdeşim nesnelere anne ve babadır. Özdeşim nesnelere arasındaki ilişki biçimi kurban-saldırgan ilişkisi olduğunda, çocuğun özdeşim süreçleri çok zorlaşır. Bu durumu, kızlar anneyle özdeşim yaparak kurbanı, erkek çocuklar ise babayla özdeşim yaparak saldırganı dönüşür şeklinde açıklamaya çalışmak yetersiz olacaktır.

Çünkü kız çocuk içselleştirilen saldırganlıktan payını alır. Aynı şekilde, oğlan çocuk karşı çıkamamanın, çaresizliğin, kurban haline gelmenin içselleştirilmesinden payını alır. Saldırganlığın ve kurban olmanın, şamar oğlanına dönmenin çok çeşitli görünüşleri vardır.

Örneğin, babasının saldırganlığıyla özdeşim yapan bir çocuk düşünelim. Okulda yıkıcı davranışlarda bulunabilir, şiddete başvurabilir. Çünkü öfkenin kontrolsüzce boşalımı ile iç içe yaşamaktadır. Bu çocuklar genellikle aynı zamanda çevrenin öfkesini çeken ve kötü muameleye maruz kalan çocuklardır.

Kendileri de bir bakıma şamar oğlanına dönerler. İşlemedikleri suçlar onların üzerine kalır, daha büyük çocuklardan dayak yerler vb. Bu kısır döngüden kendilerini bir türlü kurtaramazlar.

Evde eşini döven erkeklerin çoğu, sanılanın aksine dışarıda çok uyumlu, anlayışlı görünür. Bu görünüme biraz daha yakından bakıldığında, öfkelerini, hatta istek ve gereksinimlerini uygun şekilde dile getiremedikleri, çoğu kez dışarıda haklarını savunamadıkları görülür.

Bu bireyler, evde saldırgan bir tutum sergiledikleri halde, dışarıda yineleyici biçimde, kendi yaşamını istediği gibi yönetemeyen edilgin kurbanlar durumuna düşerler.

ÇOCUK İSTİSMARININ NEDENLERİ

Son otuz yılda, çocuk istismarı konusu gerek tıbbi gerekse toplumsal açıdan giderek önem kazanmaktadır. Çocuk ölümlerinin ve hastalıklarının bir nedeni olarak, kurbanları açısından son derecede yıkıcı sonuçlarıyla ve hatta sonraki nesiller için bile kalıcı izler bırakan özellikleriyle çocuk istismarı önemli bir sosyal sorundur.

Bu konunun yeterince bildirilmemesi, tanı konulmasındaki güçlükler, inkar edilmesi ve gizli kalması ise önemini daha da arttırmaktadır. Çocuklarını istismar eden anne ve babaların kendine güvenmeyen, ana-baba olmayı kabullenememiş, kendi çocukluklarında benzer bir durumla karşılaşmış kişiler oldukları saptanmıştır.

Öte yandan çocuk gelişimi ve eğitimi konularında gerçek dışı bilgilere ve beklentilere sahip, kendi dürtülerini kolaylıkla denetim alamayan, karşılanmamış bağımlılık gereksinimleri olan ve alışkanlık yapıcı madde bağımlısı kişilerin de çocuk istismarına yatkın oldukları gözlenmiştir.

İzolasyon (tek başına kalma, yalnız bırakılma), baskı ve zorlanmalar ve şiddetin kuşaktan kuşağa geçen bir değer yargısı olarak toplum tarafından benimsenmiş olması da çocuk istismarının nedenleri arasında sayılmaktadır.

Öte yandan, olaya kurbanlar açısından bakıldığında, düşük doğum ağırlığı (doğum kilosunun 2500 gr'ın altında oluşu) ile doğan, vaktinden önce doğan, kalıtsal veya süregelen bir hastalığı olan, istenmeyen bir gebelik sonucunda doğan, gayri meşru olarak dünyaya gelen çocukların ve ikizlerin daha çok istismar edildikleri görülmektedir.

ÇOCUK İSTİSMARININ TİPLERİ

Çocuk istismarı başlıca üç şekilde olmaktadır:

1-Fiziksel istismar: Çocuğun canının yakılması, hırpalanması, incitilmesi, dövülmesi, kesici delici aletler veya ateşli silahlar kullanılması ve bunların sonucunda yaralanması, sakat bırakılması veya öldürülmesidir.

2- Duygusal istismar: Tehdit, bağırma eylemleri, çocuğa karşı sevgi yokluğu olduğunun gösterilmesi gibi çocuğun duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek tüm davranışlardır.

3- Cinsel istismar: Bir yetişkinin cinsel duygu ve isteklerini doyumak üzere çocuğu bir araç olarak kullanma girişiminde bulunması veya kullanmasıdır.

AİLE İÇİ ŞİDDET VE ÇOCUK İSTİSMARININ DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU

Aile içi şiddet de, çocuk istismarı da evlerin dört duvarı arasında, gizli gizli yaşandığından, toplumun değer yargıları bunlara, aile meselesidir, karışılmaz gözüyle baktığından, bu olayları önleyici yasal yaptırımların yetersiz oluşundan, şiddete ve istismara uğrayan kişilerin utanma, korkma ve benzeri duygusal zorlanmalar nedeniyle bildirimde bulunmamalarından ve gerçekleri inkar etmelerinden, kurbanlarla ilk karşılaşan hekimlerin belirti ve bulguları iyi tanıyamamalarından dolayı , aile içi şiddet ve çocuk istismarı olguları yeterinde bilinmemektedir.

Dolayısıyla her iki olgunun da yaygınlığı hakkında kesin ve gerçekçi sayılar vermek olanaksızdır.Mevcut veriler, son yıllarda bu konunun önemini kavramış olan, yasal yaptırımları güçlü gelişmiş ülkelere aittir.

Nitekim, 1987 yılında Avustralya'da yapılan bir çalışmada toplumun yarısının aile içi şiddete maruz kalmış bir kişiyi yakinen tanıdıklarını ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bir çalışmada Amerikan ailelerinin yarısında aile içi şiddetin varlığı saptanmıştır.

Her yıl iki milyon civarında Amerikalı kadının eşleri tarafından dövüldüğü tahmin edilmektedir. Gerçek ise bu sayının iki katıdır. Amerika Birleşik Devletlerinde her on beş saniyede bir kadın dövülmekte ve her gün bu dövülen kadınlardan dördü yaşamını kaybetmektedir.Kenya'da yapılan bir araştırmada kadınların % 42'si kocaları tarafından düzenli olarak dövüldüklerini söylemiştir.

Norveç'te kadın hastalıkları nedeniyle doktora giden kadınların %25'i eşleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir. Dünya üzerinde aile içi şiddetin görülmediği ülke yok gibidir.

Toplumların , ailenin bir bireyi olan kadınlara karşı uygulanan bu şiddeti tolere edebilmeleri artık mümkün değildir. Şiddet, sınır tanımadan, tüm ülkelerde, ister yoksul isterse zengin olsun, bütün evlerin kapılarının ardında gerçekleşmektedir. Hastahanelerin acil servisleri, dövülen bu kadınları her gün görmektedir.

Sağlık personeli, dayanın yarattığı fiziksel ve ruhsal sorunları yakından tanımaktadır. Bütün bunlar karşısında sağlık personeli sessiz kalabilir mi? Sorumluluklarından kaçarak "benim işim değil, bırak polis halletsin!" diyebilir mi? Elbette ki hayır.

Çocuk istismarının dünyadaki yaygınlığı konusuna gelince, ne yazık ki bu durumun görülme sıklığını belirten sayısal veriler elimizde yoktur. Çünkü bu durumu saptayacak sağlam bir yöntem henüz geliştirilememiştir.

Çocuk istismarının bir sonucu olarak ortaya çıkan hastalıklar, yaralanmalar ve sakatlıklar nedeniyle, sağlık kuruluşlarına olan başvurulardan sonra yapılan bildirimler ise, çocuk istismarının sadece çok küçük bir bölümünü yansıtmaktadır.

Bu tür olguların sayısının giderek artması ise endişe vericidir. Çocukların fiziksel istismarı sonucunda meydana gelen ölümler, 1-4 yaşlar arasında oluşan çocuk ölümlerinin % 3'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye’de aile içi şiddet olgusu ne kadardır? Eşlerinden veya ailenin diğer erkek bireylerinden dayak yiyen kadın sayısı nedir? Duygusal ve ekonomik şiddete maruz kalan kaç kadın vardır? Dövülen, duygusal veya cinsel istismara uğrayan çocukların sayısı nedir?

İşte bu soruların kesin cevaplarını vermek çok zordur. Çünkü, bilmiyoruz. Çünkü bu konular yeterince araştırılmamış. Çünkü bu konular birer tabu olarak kabul ediliyor. Ama bize fikir verebilecek küçük çaplı çalışmalar da mevcuttur. Türk toplumunu, geleneksel olarak, özellikle ahlak ve namus gibi kavramlar söz konusu olduğunda aile içi şiddeti onaylayan bir toplum olduğunu biliyoruz.

Hâttâ bu konuyla ilgili olarak ata sözlerimiz bile mevcut: “Kızını dövmeyen dizini döver” ya da “kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin” gibi. Yine kitle iletişim araçlarında, namus uğruna işlenen cinayetleri, her gün görüyoruz. Bütün bu işaretler bize, toplumumuzda aile içi şiddetin yaygın olduğuna dair ipuçları veriyor.

Ama bu olayların neredeyse tamamına yakını gizli kalıyor. “Kol kırılır yen içinde kalır” atasözünün bir gereği olarak, aile meselesi şeklinde kabul edilip, dışarıya yansıtılmıyor. Yansıtılmıyor çünkü şiddete maruz kalanlar yani kadınlarımız bu konuda hem güçsüz hem de bilinçsiz.

Güçsüzler, çünkü ekonomik özgürlükleri yok, aile ve yakın çevre baskısı altındalar, çocuklarının ellerinden alınacağından endişe duyuyorlar ve kendilerini kurumsal olarak ve gerçek anlamda destekleyecek, koruyup gözetecek bir toplumsal örgüt ve hizmet mevcut değil. Bilinçsizler, çünkü yeterince eğitilmemişler.

Bilgileri noksan, hayat görüşleri dar, yaşamlarını sadece kendi çevreleriyle kısıtlamışlar, başka yaşam biçimlerinin olabileceğini hayal bile edemiyorlar, şiddet olgusunu kabullenmiş ve “koca değil mi ? Hem döver hem sever” görüşünü benimsemişler. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalına çeşitli ruhsal sorunlar nedeniyle başvuran 140 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada, 80 kadının (% 57,2) en az bir yıldan beridir eşinden dayak yediği, 30 kadının (%21,4) dayak olmaksızın duygusal şiddet ile karşılaştığı, 30 kadının (%21,4) ise aile içi şiddet ile ilgili olarak bir sorununun bulunmadığı saptanmıştır.

Aynı araştırmada, kadınların fiziksel şiddete maruz kaldıklarını açıklayabilmek için geçen sürenin 2-7 yıl arasında değiştiği ve şiddetin yer aldığı ailelerde, erkeklerin eğitim düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun aile içi şiddet ile ilgili olarak yaptığı bir çalışmada her 100 ailenin 34’ünde kadına yönelik fiziksel şiddetin var olduğu ortaya konulmuştur. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Dayanışma Merkezine 1992-1995 yılları arasında başvuran 550 kadının % 84’ünün aile içi şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir.

Bursa il merkezinde, 2001 yılında, 506 kadını kapsayan bir araştırmada kadınların % 59’unun aile içi şiddete maruz kaldığı, şiddeti uygulayanların başında eşin geldiği ve bunu anne ve babanın izlediği, şiddete maruz kalanların % 14,5’ine fiziksel, % 33,6’sına duygusal, %45,5’ine de hem fiziksel hem de duygusal şiddetin birlikte uygulandığı saptanmıştır.

Aynı araştırmada, eşlerin eğitim düzeylerinin yükselmesiyle birlikte şiddet uygulanmasının azaldığı ve erkeğin eğitim düzeyinin daha belirleyici olduğu, yani eğitim düzeyi yüksek olan erkeklerin daha az aile içi şiddet uyguladıkları, şiddet uygulanan kadınların % 44’ünün bu uygulamayı kabullendikleri ve şiddet uygulanan kadınların, şiddetin gerekçesi olarak en çok işaret ettikleri nedenin maddi sıkıntı olduğu belirlenmiştir.

Türkiye’de çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda ise %78 ile duygusal istismarın baş sırada olduğu görölmektedir. Fiziksel istismar (%24) ve cinsel istismar (%9) daha az olarak görölmektedir.

Çocukların ucuz işgücü olarak kullanılmaları yoluyla istismar edilmelerinin de Türkiye’de yaygın olduğunu söyleyebiliriz.

Yasal düzenlemeler, 15 yaşın altındakilerin çalışmasını öngörmese de, gerçekte bu yasaların çiğnendiğini hepimiz biliyoruz.

Meslek öğrensin, eli iş tutsun, eve katkısı olsun, adam olsun, gerekçeleriyle bu çocuklar, eğitim alma haklarından yoksun bırakılmakta, okula devam etmeleri gerekirken, sağlıkları üzerinde olumsuz etkileri olan ortamlarda, hiç bir sosyal ve yasal güvence olmaksızın çalıştırılmaktadır. Bunların sayıları on binlercedir.

Tarım kesiminde, ücretsiz aile işçisi durumunda olanların sayısı ise tam olarak bilinmemektedir. Türkiye’de 1980-1982 yılları arasında sekiz ilde yapılan bir araştırmada, 4-12 yaşları arasındaki 16.000 çocuğun , fiziksel ve duygusal açıdan istismar edilip edilmediği incelenmiştir.

Kız çocuklarının % 34,6’sının, erkek çocuklarının ise % 32,5’inin ihmal ve istismar kurbanı oldukları saptanmıştır.

Eğitimsiz ebeveynlerin %40’ı çocuklarını istismar ederken, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerde bu oran % 17’ye kadar düşmektedir.

Çocukların istismar edilmeleriyle, çocukların disiplin altına alınması arasındaki sınırı çok dikkatli belirlemek gerekir.

Ama dilimize yerleşmiş olan “eti senin, kemiği benim” , “öğretmenin vurduğu yerde, gül biter” tarzı deyişler, Türk toplumu olarak bizlerin bu ince çizgiyi iyi saptayamadığımızın açık bir ifadesidir.

AİLE İÇİ ŞİDDET VE ÇOCUK İSTİSMARININ ETKİLERİ

Aile içi şiddet ve çocuk istismarının hem kurban hem de uygulayan üzerinde çok çeşitli etkileri olabilir. Bu etkiler kurban açısından daha önemli ve ciddidir. Kurban üzerindeki etkileri, bedensel, ruhsal ve sosyal etkiler olarak üçe ayırmak incelememizi kolaylaştıracaktır.

1- Bedensel Etkiler

Daha çok fiziksel şiddetin ve fiziksel istismarın uygulanması durumlarında görülür. Vücudun çeşitli kesimlerinde oluşan yara, bereler, morluklar, şişmeler, sıyrıklar, kesiler, kanamalar, yanıklar, kırıklar, göz ve beyin hasarları, iç organ yaralanmaları, bütün bunların sonucunda gelişen çeşitli hastalıklar, kalıcı sakatlanmalar ve nihayet ölüm meydana gelmesi bedensel etkiler olarak sayılabilir.

Çocuklarda görülen önemli bir etki de, büyüme ve gelişme geriliğidir. Fiziksel şiddet, cinsel alana yönelikse, cinsel organlarla ve hastalıklarla ilgili bedensel etkiler de ortaya çıkar.

2 - Ruhsal Etkiler

Aile içi şiddet ve çocuk istismarının neden olduğu ruhsal etkiler, bedensel etkilere göre daha önemlidir. Çünkü bedensel etkiler bir süre sonra tedavi edilir ve ortadan kaldırılabirler.

Ancak ruhsal etkilerin , hem tedavisi zordur hem de ruhsal etkiler uzun sürelidir, çoğu kez yaşam boyu devam eder. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların psikolojik bozukluklar geliştirme açısından daha büyük tehlike altında oldukları bilinmektedir. Aile içi şiddete uğrayan kadınların ilk şok ve inkar dönemini atlattıktan sonra , şiddete şiddet ile karşılık verme ve daha sonra da depresyon ve kendini suçlama tutumu takındıkları gözlenmektedir.

Dövülen kadınlar bu dönemde çaresizliği öğrenmektedirler. Bilişsel bozukluklar, kendini küçük ve önemsiz görme, sosyal hayattan uzaklaşma, kendine karşı duyduğu güveni ve saygıyı kaybetme gibi etkiler görülmektedir. Cinsel bakımdan fiziksel şiddete uğrayanlarda oluşan etkiler ise daha ciddidir.

Depresyon, korku, çeşitli kişilik bozuklukları, alışkanlık yapıcı madde bağımlılığı olmaya yönelme, kendini suçlu hissedip utanma, kendi kendine zarar verme girişimlerinde bulunma ve intihar etme eğilimi bu kişilerde görülen ruhsal etkilerin en önemlileridir.

Çocuk istismarının ruhsal etkileri ise yetişkinlerinkine göre daha önemlidir. İstismar edilen çocuklar, güven duygularını kaybeder ve sevgisizliği öğrenirler. Çeşitli kişilik bozuklukları geliştirebilirler. Çeşitli psikiyatrik hastalıklara yakalanabilirler. Bu çocuklar yetişkin olduklarında, şiddete meyilli olurlar.

Özgüvenleri düşük, iletişim kurabilme özellikleri olmayan, toplum tarafından onaylanmayan davranışları gösteren, suç işlemeye yatkın, madde bağımlısı, kendine zarar verici davranışlar geliştiren ve intihara eğilimi olan kişiler haline gelirler.

3-Sosyal Etkiler

Yukarıdaki bölümlerde, aile içi şiddet ve çocuk istismarının beden ve ruh sağlığı üzerindeki kötü etkilerini gördünüz. Bir toplumda bu tür şiddet ve istismar olayları yaygınsa, bu toplumun bireylerinin büyük bölümünün beden ve ruh sağlıkları bozuk demektir. Böyle bireylerden oluşan bir toplumun geleceği olabilir mi?

Böyle bir toplumun çağdaş medeniyet düzeyini yakalaması ve insanlık adına yararlı katkılarda bulunması düşünülebilir mi? Elbette hayır. İşte, aile içi şiddet ve çocuk istismarının sosyal etkileri bu biçimde ortaya çıkar.

Öte yandan, özellikle toplumumuz için önem taşıyan ve kurbanlar açısından oluşan diğer bir önemli sosyal etki de, namus uğruna aile içi şiddete maruz kalmış olan kadınların veya cinsel istismara uğrayan çocukların, toplum tarafından dışlanması, istenmemesi, bu kişilere, kirletilmiş, işe yaramaz gözüyle bakılması, bu kişilerin toplum içine kabul edilmeyerek yalnızlığa itilmeleridir. Bu da parmak basılması gereken önemli bir sosyal yaramızdır.

4- Aile İçi Şiddet veya Çocuk İstismarının, Uygulayanlar Üzerindeki Etkileri

Aile içi şiddet ve çocuk istismarının, bu şiddeti veya istismarı uygulayan kişiler, üzerinde de etkileri olur. Bu etkiler daha çok ruhsal ve sosyal etkiler olarak karşımıza çıkar. Karısına şiddet uygulayan bir erkek veya çocuğunu döven bir anne- baba, yaptığı bu işten utanır, kendi kendini suçlar, duygularını ve davranışlarını kontrol edemediği için cezalandırmaya çalışır, pişmanlık duyar, özgüvenini yitirebilir.

Bu gibi kişiler pişmanlıklarını dile getirip, af dileseler de bir zaman sonra bütün bunları unutup, yeniden aynı eylemi gerçekleştirirler. O nedenle bu kişilerin mutlaka bir psikolojik tedaviye ve desteğe ihtiyaçları vardır.

Eğer toplum, aile içi şiddet ve çocuk istismarını onaylamayan bir tutum sergiliyorsa, şiddet uygulayan bu kişileri dışlayabilir, onları toplum dışına itebilir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, İsveç, Norveç gibi gelişmiş ülkelerin çoğunda bu tür eylemlerin ciddi yasal yaptırımları vardır.

Eşlerine fiziksel şiddet uygulayan erkekler hapis ile cezalandırılmakta, çocuklarını istismar eden ailelerden çocukların velayeti alınmakta ve çocukların bakımını ve yetiştirilmesini, kurumlar veya yetiştirici aileler üstlenmektedir.

YETİŞKİNLİKTE ŞİDDET GÖRME

Diğer örseleyici yaşam olayları gibi, kötüye kullanımın da, her yaşa ve her bireye özgü uzun süreli yansımaları vardır ve bireyin intrapsişik kaynaklarını zorlayan bir durumdur.

Suçluluk, kendisinden öç alınacağı korkusu, ayrılma anksiyetesinin alevlenmesi ve narsisistik bütünlüğe tehdit, yetişkinlikte yaşanan şiddete verilen yanıtın psikolojik belirleyicilerinden bazılarıdır ve örselenmeye daha sonra verilen yanıtlara katkıda bulunurlar.

Örselenmeden sonra sıklıkla görülen suçluluk duygusu, beklenmedik bilinçdışı saldırgan dürtülerin ortaya çıkmasıyla bağlantılı olabilir. Bu saldırgan dürtülerin harekete geçmesi ile özgüvende azalma arasında bir bağlantı olabilir. Çünkü bu dürtüler, üst benlik beklentilerinin çiğnenmesine yol açmaktadır.

Özgüvenin korunması ya da kaybı, kişinin örselenmeye yanıtında önemli bir öğedir. Bilindiği gibi, özgüven, intrapsişik-gelişimsel süreçler ile başarı ya da başarısızlık olarak algılanan yaşam olayları arasındaki karmaşık ilişki tarafından belirlenir. Başarı ya da başarısızlık yargısı, bireyin içselleştirilmiş ego ideali hedefleri ve standartları ile ilgilidir.

Kişinin, bir örselenmeyle baş etme ya da edememe algısı, örselenmenin çözümünün gidişini değiştirebilir. Ayrıca özgüveni ve gelecekte örselenmelere yanıt verme yetisini etkileyebilir. Başarılı bir yanıt özgüveni arttırırken, etkisiz bir yanıt özgüveni zedeleyebilir.

Öte yandan, bazı yetişkinler için, kendini suçlama ve özgüven eksikliği, güncel olarak içinde yaşamakta olduğu örseleyici durumdan ziyade, geçmişteki örselenmeden kaynaklanıyor olabilir.

Bireyin nasıl davrandığından bağımsız olarak ortaya çıkan bazı tehditler, bilinçdışı olarak bazı çocukluk yaşantıları gibi algılanabilir. Giyim tarzından, yemeğin lezzetine kadar her türlü gerekçenin kadına yönelik şiddete yol açtığı ve kadının buna karşı çıkamadığı durumları buna örnek olarak göstermek olasıdır. Burada bir çeşit bilinçdışı zaman kayması söz konusudur.

Şiddete uğrayan birey, kendisini, "kötü" davranışları yüzünden ana babası tarafından cezalandırılma tehditi altındaki çocuk gibi hissetmektedir. Maruz kaldığı bu tehditler sonucunda, çocuk cezaya gerekçe hazırlamamak için, daha fazla kışkırtıcı davranışlarda bulunmamak üzere, kızgınlığını ve saldırganlığını kontrol etmeye çalışır.

Yetişkinlik yaşamında, kötüye kullanıma hedef olan birey, benzer bir tepki gösterebilir. Ancak çoğu kez bu tepki uygunsuz olmakta ve kendini korumaya yetecek gücü olduğu halde, bireyin sinmesine ve durumu çaresizce kabullenmesine yol açmaktadır.

YAŞLILARA YÖNELİK ŞİDDET

TANIM, TÜRLER, NEDENLER:

Aile içi şiddete maruz kalma açısından risk altında olan diğer bir grup da yaşlılardır. Yaşlılara yönelik şiddetin belirgin bir sınıflanması olmamakla birlikte başlıca şu şekillerde görülmektedir:

1-Ekonomik şiddet: Yaşlılara ait paranın gasp edilmesi ve onun izni olmadan diğer aile bireyleri tarafından kullanılmasıdır.

2-Yaşlının eşyalarının gasp edilmesi: Yaşlıya ait malvarlıklarının onun rızası olmadan elinden alınması ve kullanılmasıdır

3-Duygusal (psikolojik) şiddet: Yaşlının sözle küçük düşürülmesi, haklarının yok sayılması, çeşitli olanaklardan yoksun bırakılmasıdır.

4- Fiziksel şiddet: Yaşlının dövülmesi, cinsel taciz veya tecavüze uğraması, aç bırakılması vb. durumlardır.

Yaşlılara yönelik en sık olarak uygulanan şiddet biçimi ise yaşlının ihmal edilmesidir. Bu yaşamak için başkalarının bakım ve yardımına ihtiyacı olan bir yaşlının bu yardımı alamaması ve kendi başına izole bir halde bırakılması anlamındadır.

Pasif bir eylem olan bu şiddet biçimi çok ciddi sonuçlar doğurabilir.

Yaşlılara yönelik şiddetin yaygınlığı hakkında güvenilir bilgiler ne yazık ki yoktur. ABD’de 0,5-2,5 milyon yaşlının bu değişik şiddet türlerine maruz kaldıkları tahmin edilmektedir. Bilişsel olarak kötü durumda olan yaşlıların daha çok şiddete maruz kaldıkları bilinmektedir.

Aile içinde yaşlılara uygulanan şiddetin nedeni diğer şiddet uygulanan kişilerde olduğuna benzer şekilde çok nedenlidir.

AİLE İÇİ ŞİDDET VE ÇOCUK İSTİSMARINI ÖNLEMELİK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemek için, konu hakkında bireyleri, aileleri ve toplumu eğitim yolu ile bilgilendirip bilinçlendirmek gerekir. Kişiler, aileler ve sonuçta toplum, bu gibi olayları, aile meselesi ve olağan olarak görmekten vazgeçerse, aile içi şiddetin önüne geçilmiş olur.

Genel olarak toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi de aile içi şiddetin azalmasında etkili olur. Ancak bu uzun soluklu bir girişimdir ve zamanı gerektirir. Şiddete eğilimli bireylere danışmanlık yapmak, bu kişilerin psikolojik olarak tedavi edilmelerini sağlamak da önleyici bir girişimdir.

Ancak bu da, kişilerin bilinçli bir biçimde böyle bir desteği aramaları ve istemeleriyle ve konu ile ilgili olarak toplumsal örgütlerin varlığı ve etkin çalışmasıyla gerçekleştirilebilir.

Şiddet öğrenilen bir davranıştır. Bu nedenle, kitle iletişim araçlarının, özellikle de en yaygın olarak kullanılan ve toplumu en etkileyici araç olan televizyonun şiddeti öğretici yayınları önlenmelidir.

Televizyon, aile içi şiddetin ve çocuk istismarının zararlı etkilerini gösteren, bu konularda toplumu bilinçlendiren yayınlar ile , şiddeti önleyici bir yayın aracı olarak kullanılmalıdır. Konu ile ilgili olarak kesin, açık ve caydırıcı cezaları öngören özel yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Aile içi şiddete veya istismara uğramış kişileri destekleyen ve güvence altına alan bir sosyal güvenlik ve hizmet şemsiyesi kurulmuş olmalıdır. Türkiye'deki sosyal güvenlik ve hizmet kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar aile içi şiddet ve çocuk istismarının önlenmesi konusunda "Mor Çatı Sığınma Evleri" ve benzeri çalışmalar yapıyorlarsa da bu çalışmalar, gerek nitelik gerekse nicelik açısından son derecede yetersizdir.

Aile içi şiddet ve çocuk istismarı ile ilgili başlıca yasal yaptırımlar ise Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun hükümlerine dayalıdır. Bu yasaların hükümleri ise genel anlamlıdır. Oysa ki, caydırıcı ve daha etkili olabilmesi bakımından bu konunun, özel yasalarla ele alınıp, yeniden düzenlenmesi gerekir.

AİLE İÇİ ŞİDDETİ ÖNLEMENE YÖNELİK ÖNERİLER

- 1.** Aile içi şiddete maruz kalan eşlerin şikayetlerini değerlendirecek kuruluşların yaygınlaştırılarak, işlevlerinin uzman personel tarafından yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir (Aile Danışma Merkezleri).
- 2.** Ailede şiddet uğrayan ve şiddet uygulayan eşlere uygulanmak üzere özel yardım programları düzenlenmeli, psikolojik danışma veya psikoterapi yardımı veren merkezler oluşturulmalıdır. Şiddet uygulayan kişilere uygulanacak psikolojik tedavi ile, bu kişilerin benliklerini anlamalarına, duygularını tanımlamalarına, içtepilerini ve davranışlarını kontrol etmelerine yardımcı olunması amaçlanmalıdır (Sığınma Evleri ve Rehabilitasyon Merkezleri).
- 3.** Evlilik öncesi çiftlerin yardım almaları ile ilgili olarak Evlilik ve Evlilik Danışmanlığı Hizmetlerinin uygun bir biçimde kurumsallaşması ve ülke ölçeğinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Aile birliğinin korunması, aile bireyleri arasında karşılıklı saygıya dayalı ilişkilerin sürmesine ve aile ile ilgili şiddet dahil birçok sorunun çözümüne yardımcı olması bakımından bu tür kuruluşlar önemlidir.
- 4.** Ailelere çocuk eğitimi ve çocuk yetiştirme ile ilgili yöntemlerin verildiği Ana-Baba Okulu Programlarının yaygınlaştırılması ve şiddetin şiddeti beslediği düşüncesinden hareketle bu programlarda çocuk yetiştirmede ceza ve şiddet uygulamalarını ortadan kaldıracak yeni eğitim yöntemleri ile ailelerin bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.
- 5.** Kitle iletişim araçlarında aile içi şiddetin doğal ve görmezlikten gelinir bir durum olmadığını anlatılması, fiziksel, cinsel ve duygusal şiddetin yasalar çerçevesinde suç olduğunun net olarak ortaya konması gerekmektedir. Bunu yaparken şiddetin bütün ailelerde görülmeyebileceği, barışçı ve hoşgörülü ailelerin olduğu olumlu modeller gösterilerek anlatılmalı ve böylece şiddetin meşrulaşması önlenmelidir.

KAYNAKLAR

- 1-** Arat N. Türkiye'de Kadın Olmak. Say Yayınları, İstanbul, 1995.
- 2-** Tekeli Ş. Kadın Bakış Açısından Kadınlar. İletişim Yayınları, İstanbul, 1993
- 3-** T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları. Ankara, 1995.
- 4-** Riches D. Antropolojik Açıdan Şiddet. Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1989
- 5-** www.turkpsikiyatri.com
- 6-** www.tr.net
- 7-** <http://www.anthropology-works.org>
- 8-** <http://www.aileicisiddeteson.com>

